

UDC 130.2(477)«188/192»(045)

**A CULTUROLOGICAL COMPONENT OF THE SCIENTIFIC HERITAGE
IN THE D. OVSYANYKO-KULIKOVSKY'S MULTI-VECTOR ACTIVITIES**

Dabło Lubov, Senior Lecturer,
Mariupol State University, Mariupol

The article is aimed at defining of D. Ovsyanyko-Kulikovsky's culturological concept.

Methodology of the research. The author has examined five main sources and analyzed the origin of D. Ovsyanyko-Kulikovsky's culturological concept as well as publications by modern scientists relating to D. Ovsyanyko-Kulikovsky's activities.

Results. It is proved that D. Ovsyanyko-Kulikovsky's culturological concept was not monothematic. It had neither an advanced idea nor a main strategy for two reasons: his education, a prodigy, scientific activities and civil life, i.e. his potential was very powerful, and an integrated vision of social phenomena and problems dominating them. The presence, the role and the influence of culture on all the spheres of human life are so organic and decisive that it is neither possible nor expedient to distinguish some special features or aspects of his cultural programming. It is emphasized that D. Ovsyanyko-Kulikovsky's culturological concept is based on the psycholinguistic theory of art founded by O. Potebnia, D. Ovsyanyko-Kulikovsky, V. Khartsiiiev, B. Liezin and others. The worldview ground for the concept's theoretical basis was new positivism based on the ideas of mutual understanding and sympathy. It is the tandem of science and morality that was considered by the scientist to be reliable support in terms of implementation of the ideas of the society's cultural development provided the latter is inevitably and drastically renovated.

Novelty. The author has conceptualized the culturological aspect in D. Ovsyanyko-Kulikovsky's theoretical heritage and analyzed the evolution of the scientist's views, taking into consideration the interdisciplinary approach.

The practical significance. The statements, the factual material and the conclusions of the research can be used both to carry out generalizing research in theory and history of culture and to develop the courses on culturology, psychology of creativity and culture studies.

Key words: culture, culturological concept, positivism, morality, system of values.

Надійшла до редакції 18.11.2016 р.

УДК 061.22(477)«189/192»:292 Павлуцький (045)

**ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ Г. ПАВЛУЦЬКОГО ЯК СКЛАДОВА РОЗБУДОВИ
УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

Богатікова Олена Вадимівна,
аспірантка спеціальності 26.00.01 – «Історія та теорія культури»,
Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
lol9877@yandex.ru

Розглянуто участь Г. Павлуцького у діяльності культурно-просвітницьких товариств України кінця ХІХ – початку ХХ століття; висвітлено його внесок у справу збереження та повернення культурних пам'яток до України. У роботі показано також внесок науковця у створення мистецьких товариств у Києві та виявлено загальне значення громадської роботи зазначеної особистості для долі української культури.

Ключові слова: Українське наукове товариство, Київське товариство старожитностей і мистецтв, Історичне товариство Нестора Літописця, Київське товариство охорони пам'яток і мистецтва, пам'яткоохоронний рух.

Постановка проблеми. Ім'я талановитого українського науковця Григорія Григоровича Павлуцького (1861-1924 рр.) на довгі роки випало з поля зору дослідників вітчизняного наукового та культурного простору межі століть. Лише на початку ХХІ ст., коли активно почали з'являтися розвідки, присвячені становленню та розвитку української університетської науки, мистецтва і мистецьких організація тощо, сучасні дослідники – О. Сторчай, І. Удріс, Н. Красніцька, Ю. Телячій, В. Криволапов, Н. Ковпаненко й ін. – почали обережно, небагатослівно згадувати Г. Павлуцького у своїх роботах. Це і обумовлює актуальність даного дослідження.

Вклад дослідницького матеріалу. Г. Павлуцький народився 19 січня 1861 р. у Києві, вищу освіту здобув у одному з найпрестижніших закладів України того часу – Київському університеті

Св. Володимира. Його життєвий шлях та творчі пошуки і начинання були нерозривно пов'язані з Україною, творчим спадком її народу і розвитком науки та мистецтва межі XIX-XX ст.

Творча наснага Г. Павлуцького дала змогу досліднику не лише систематично публікувати свої наукові розвідки, але й сприяла його активній громадській діяльності у наукових товариствах. Учений був дійсним членом Московського археологічного товариства, Українського наукового товариства, очолював секцію історії мистецтва Київського товариства старожитностей і мистецтв, Історичного товариства Нестора-Літописця, Київського товариства охорони пам'яток мистецтва тощо.

Поряд із науковими дослідженнями в галузі пам'ятокознавствачений багато робив на ниві їх охорони та збереження. Плідною була його діяльність як члена Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва [4; 115].

Вагомими здобутки Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва стали у безпосередній роботі зі збереження пам'яток м. Києва та їхньому науковому дослідженню, в якій безпосередньо брав участь і Г. Павлуцький. Особливу увагу привертала пам'ятки давньоруського періоду: Софія Київська з комплексом будов, Золоті ворота, споруди Києво-Печерської лаври, Видубицького монастиря, Звіринецькі і Китаєвські печери та ін. Члени Товариства намагалися відгукнутися на звернення, що надходили на його адресу, по можливості надавали практичну допомогу у справі охорони пам'яток [3; 115-120]. Своєю масштабністю та громадським резонансом виділялись роботи з вивчення та реставрації Софійського собору. Спільно з членами Імператорської археологічної комісії – академіком П. Покришкіним, архітектором-художником М. Мілеєвим, академіком М. Бруні та іншими – 1914 р. було обстежено її пам'ятки. Професор Г. Павлуцький очолив комісію з обстеження фресок. Після ґрунтовних робіт щодо їхнього вивчення стан фресок було визнано критичним, особливо на сходах. На думку членів комісії, для захисту фресок у цьому місці бажано збудувати бар'єр зі скла [4; 115].

Передумови докорінного поліпшення стану культури в Україні почали складатися після перемоги лютневої буржуазно-демократичної революції 1917 р. За нових реалій проблема збереження української національної історико-культурної спадщини набула політичного значення [6; 99]. Перші реальні кроки у цьому напрямі зроблені влітку 1917 р., коли Генеральний секретаріат народної освіти разом із представниками комісії від різних культурних та мистецьких організацій 28 липня 1917 р. затвердив питання організації мистецького відділу [5].

Як відмічає Т. Мирська, під головуванням Д. Антоновича відбулася організаційна нарада, в якій Г. Павлуцький брав активну участь. Його було обрано головою комісії пластичних мистецтв. На запрошення Г. Павлуцького до складу комісії ввійшли визначні історики – Д. Антонович, М. Грушевський та художники, обрані професорами створеної в липні 1917 р. Академії мистецтв – М. Жук, Ф. Кричевський, Г. Нарбут, М. Бойчук, М. Бурачек, В. Кричевський, О. Мурашко.

Як голова комісії, Г. Павлуцький вимагав від своїх колег розв'язання широкого кола завдань. Так, комісія повинна доглядати за справами мистецької освіти й виховання в Україні. Вона мала право на заснування артистичних шкіл, затвердження для них навчальних програм, підтримання існуючих шкіл, розгляд проектів церков та інших монументальних будівель і пам'ятників, які будувались в Україні державним і громадським коштом. Подання цих проектів на затвердження комісії стало обов'язковим. Комісія зобов'язувалася влаштувати загальні виставки мистецтва, сприяти відкриттю картинних галерей. Однак, як зазначає Т. Мирська, політичні події 29 квітня 1918 р., наслідком яких було утворення Української держави, ненадовго призупинили діяльність цього відділу [6; 99].

Відділ пластичних мистецтв продовжував працювати. У доповідній записці Міністру народної освіти М. Василенку від 28 травня 1918 р. Г. Павлуцький повідомляв, що Товариство діячів українського пластичного мистецтва і відділ пластичних мистецтв у червні 1918 р. скликає з'їзд Діячів українського пластичного мистецтва. Цей науковий форум під головуванням Г. Павлуцького проходив з 9 по 16 червня в Києві. На ньому обговорювалось широке коло проблем культурного розвитку України. Важливе місце серед них посідали і питання збереження та дослідження історико-культурної спадщини.

У резолюції з'їзду схвалено низку конкретних пропозицій щодо поліпшення справи охорони пам'яток старовини. Передбачалося звернутися до уряду з проханням про виділення приміщення та коштів для відкриття Національної картинної галереї; улаштування в Києві Інституту історії мистецтв; заснування кафедр історії й теорії мистецтва при загальноосвітніх вищих наукових інституціях гуманітарного типу тощо. На Г. Павлуцького, як голову Ради з'їзду, покладено нагляд за виконанням цих резолюцій.

Як завідувач департаменту пластичних мистецтв Г. Павлуцький восени 1918 р. долучився до роботи Комітету з реставрації Софії Київської, створеного з метою всебічного дослідження та

збереження видатної пам'ятки архітектури. У його складі сформовано низку комісій, перед якими ставилися конкретні завдання у справі вивчення мистецьких особливостей собору та його реставрації. Григорію Григоровичу випала честь керувати архітектурною комісією, яка мала вивчити архівні та інші матеріали про історію храму, основні етапи його будівництва, перебудови, внутрішнього та зовнішнього оздоблення. У планах комісій – дослідження архітектурних форм собору, будівельних матеріалів та техніки будівництва, фасадів, іконостасу, скульптури, фресок, мозаїки Софії Київської. На підставі цих досліджень спеціалізовані фахові комісії мали розробити технічні проекти реставрації собору. Г. Павлуцький разом із іншими фахівцями відстоював необхідність зберегти Софійський собор у тому вигляді, в якому він дійшов до сучасників, навіть якщо пам'ятка несла на собі відбиток різних часів та стилів.

Незважаючи на колосальні зусилля, Г. Павлуцькому та його колегам 1918 р. не вдалося втілити в життя свої плани. Проте сам факт створення так званого Софійського комітету мав принципово важливе значення в розвитку пам'яткоохоронного руху в Україні, а робота у ньому Григорія Григоровича стала ще одним свідченням активної позиції дослідника у справі збереження пам'яток національного мистецтва.

Широко знаний у мистецьких колах як професіонал своєї справи, Г. Павлуцький охоче став до створення секції мистецтв Українського наукового товариства у Києві. Він, виступивши разом з іншими науковцями – М. Біляшівським, Д. Щербаківським, В. Модзалевським – ініціатором організації секції, визначив головне її завдання, що полягало у виданні студій з історії українського мистецтва і, особливо – матеріалів, систематично підібраних в архівах, музеях і різних збірках старовини.

Розглянувши це питання, рада Наукового товариства 15 вересня 1918 р. ухвалила рішення про заснування секції мистецтв [10; 49]. Першим головою Секції обрали Д. Антоновича, однак на другому засіданні, яке відбулося 13 жовтня 1918 р. під його головуванням, відбулися вибори президії Секції. Головою її став Г. Павлуцький, товаришем голови – В. Модзалевський, а обов'язки секретаря з самого початку виконував Д. Щербаківський. Вони й забезпечували керівництво Секцією до травня 1919 р. На VII засіданні, яке відбулося 30 травня цього року, президія у повному складі склала з себе обов'язки. Однак, як зазначає В. Афанасьєв, Григорія Григоровича одноостайно було обрано почесним головою Секції [2].

Переважає більшість засідань Секції мала науковий характер, на них заслуховували й обговорювали доповіді членів секції за результатами проведених досліджень. При секції створено музей старовини й мистецтв, засновано бібліотеку [10; 49-50]. Надзвичайно активною була участь Г. Павлуцького у роботі Секції і як її голови, і як доповідача та учасника засідань [2]. У ці складні часи попри політичну нестабільність у країні й скрутне матеріальне становище, Г. Павлуцький разом зі своїми колегами не лише продовжили, але й значно активізували свою діяльність у пам'яткоохоронній та музеєзнавчій справі, популяризації наукових знань [10; 49-54].

Слід наголосити, що вивчення та спроба реконструкції пам'яток, що знаходились на території України, було лише частиною масштабного пам'яткоохоронного руху, що розгорнувся у країні в період визвольних змагань 1917-1921 рр. Гострого політичного звучання набуло питання збереження історико-культурної спадщини. Історико-культурний фонд України зазнав досить суттєвих втрат, оскільки пам'ятки гинули від військових дій, відсутності належного догляду з боку їхніх власників, безконтрольно вивозились до Росії та інших країн. За доби Центральної Ради створено Центральний комітет охорони пам'яток старовини й мистецтва в Україні. 12 травня 1917 р. відбулися перші загальні збори Комітету, які схвалили його статут та обрали дійсних членів. Беззаперечний авторитет Г. Павлуцького у наукових колах слугував тому, що його було обрано одним із членів Комітету [4; 115-116].

Як зазначає О. Нестуля, на початку квітня 1918 р., виконуючи умови Брестського мирного договору, РНК РРФСР звернулася до уряду УНР із пропозицією розпочати мирні переговори між двома державами. У травні 1918 р. у Києві розпочалися мирні переговори між Україною та Росією, з початком яких знову постало питання про повернення в Україну вивезених в Росію за царизму та короткочасного панування більшовиків національних історико-культурних цінностей українського народу. Наприкінці травня 1918 р. воно стало предметом обговорення на низці нарад, скликаних за ініціативою Міністерства закордонних справ при Міністерстві народної освіти. З правом вирішального голосу в нарадах брали участь представники міністерств. Г. Павлуцького було запрошено до нарадчої роботи з правом дорадчого голосу як фахівця у галузі мистецтва.

У другій половині травня 1918 р. відбулися перші засідання наради, на якій після тривалих дискусій вирішено домагатися повернення в Україну лише вивезених з її території історико-культурних цінностей та ні в якому разі не допускати порушення цілісності наукової збірки, з якої мають бути вилучені матеріали.

На нараді 23 травня 1918 р. Г. Павлуцький запропонував підняти на переговорах також питання про передачу Україні Росією не лише пам'яток української історії і культури, а й частини загальних культурних надбань колишньої імперії. Дослідник мотивував це тим, що у цій сфері багато зроблено представниками українського народу, який нині, відокремлюючись у власну державу, мусить із цього загального здобутку дістати свій пай культурних вартостей. Таке бачення проблеми Г. Павлуцьким викликало жваву дискусію членів наради. Як зазначає О. Нестуля, згодом з'ясувалося, що її загалом підтримав голова української делегації на переговорах, проф. С. Шелухін. Він висловив побажання, щоб додатковий договір складався з двох списків речей. До першого мали увійти ті пам'ятки, вивезені з території України, а до другого – речі, на які українська держава мала право, виходячи з принципу розмежування майна колишньої царської Росії між країнами, що виникли на її території.

Варто наголосити, що Г. Павлуцький, окрім інших принципів відбору пам'яток до списків додаткового договору, керувався ще й інтересами української держави, розвитку її науки і культури. Оскільки підняте Г. Павлуцьким питання мало принципове значення, саме з його обговорення та з'ясування позиції з цього приводу представника Міністерства великоруських справ розпочалось 27 травня 1918 р. нове засідання членів наради зі складання опису речей до додаткового договору між Росією і Україною. Прагнучі відвернути загострення стосунків між учасниками наради, Г. Павлуцький не став відстоювати висловлені ним раніше міркування щодо підготовки додаткового договору, а погодився з пропозицією П. Холодного не встановлювати загального принципу чи то на користь держави, чи то непорушність наукової збірки, чи щось інше, а розглядати питання про кожен пам'ятку окремо. Однак і після цього уникнути гострих дискусій не вдалося.

5 червня 1918 р. міжвідомча нарада (комісія) з питань повернення культурно-історичних цінностей в Україну конституювалася в культурну комісію при українській делегації на мирних переговорах з Росією. Її головою було обрано П. Холодного, заступником – Г. Павлуцького. На цій посаді дослідник брав дієву участь у складанні списку пам'яток культури, які Україна мала отримати за принципом розмежування та обговоренні питання механізму його застосування і обґрунтування.

Принципову позицію зайняв Г. Павлуцький щодо повернення в Україну пам'яток, вивезених з її території у роки Першої світової війни. Він виступав за примусове повернення до країни культурних цінностей навіть приватної власності. Зрештою, цю пропозицію підтримала більшість членів комісії, які ухвалили вимагати передачі українській державі усіх вивезених під час війни з меж України до Росії державних, громадських, церковних музеїв, колекцій і окремих культурних пам'яток і цінностей.

Г. Павлуцький брав дієву участь у засіданні комісії 21 червня 1918 р., на якому було в основному схвалено проект статті про передачу культурних цінностей Україні, яку пропонувалося включити до російсько-українського мирного договору [7; 4-28]. Він не лише зробив значний внесок у справу дослідження вітчизняної культурної спадщини, але й сам був її творцем. Жвавою та дієвою була його участь у мистецтвознавчому житті Києва. Широко знаний у мистецьких колах як професіонал своєї справи, Григорій Григорович охоче став не лише до створення Секції мистецтв при Українському науковому товаристві, але й був активним учасником виставок українських художників; став ініціатором та ідейним натхненником створення численних художніх товариств у Києві тощо. Будучи членом-засновником Товариства київської спілки художників, Г. Павлуцький брав активну участь у її вернісажах [8; 118-119, 130-132].

1915 р. Г. Павлуцький став одним з ініціаторів організації Київського товариства художників (1915-1918 рр.), метою якого було посилення зав'язків між художниками, організація виставок і популяризація мистецтва. Навесні 1918 р. він став одним із засновників ще однієї мистецької організації – Товариства діячів українського пластичного мистецтва [1].

9-16 червня 1918 р. у Києві проходив Всеукраїнський з'їзд діячів українського образотворчого мистецтва, ініційований у тому числі й діячами товариства [9; 40]. Будучи головою з'їзду, Г. Павлуцький, виступив із доповіддю «Чим є національне мистецтво й чи воно повинно бути національним». Червоною ниткою через неї проходила головна ідея митця: «утворення справжнього, дійсного українського мистецтва, українського національного стилю» [1]. Разом з іншими членами з'їзду Г. Павлуцький підтримав постанову про створення «Центрального союзу митців» – федерації всіх художніх організацій, які на той час існували в Україні. Крім того, Григорій Григорович планував опублікувати свої статті у збірнику матеріалів з'їзду. Але, як зазначає Ю. Телячий, для практичної реалізації у життя цієї постанови не було належних стратегічних умов. Крім цього, у силу воєнно-політичних причин на початку 1919 р. перестало функціонувати і саме Товариство діячів українського пластичного мистецтва [9; 41-42].

Висновки. Таким чином, участь Г.Павлуцького у численних наукових, культурно-просвітницьких, мистецтвознавчих організаціях і товариствах свідчить про його активну громадянську позицію. Будучи популяризатором українського мистецтва, учений сприяв поживленню культурного і наукового життя країни.

Список використаної літератури

1. *Афанасьєв В.* Дослідник українського мистецтва Григорій Павлуцький / В. Афанасьєв // Нар. творчість та етнографія. – 2003. – № 4. – С. 13-22.
2. *Афанасьєв В.* Секція мистецтв Українського наукового товариства в Києві [Електронний ресурс] / В. Афанасьєв. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=art&id=889&start=2.
3. *Григор'єва Т.* З історії збереження історико-культурної спадщини України: діяльність Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва [Електронний ресурс] / Т. Григор'єва, О. Денисенко. – Режим доступу: <http://history.ukma.kiev.ua/docs/journals/naukovi-zapysky/3/grygorieva-denysenko.pdf>.
4. *Денисенко О.* Григорій Павлуцький та його внесок у пам'яткоохоронну справу [Електронний ресурс] / О. Денисенко // Краєзнавство. – 1999. – №1-4. – С. 115-118. – Режим доступу: http://histans.com/JournALL/kraj/kraj_1999_1/33.pdf.
5. *Купрійчук В.* Трансформаційні перетворення системи державного управління в галузі культури в добу Центральної Ради (березень 1903 – квітень 1918 рр.) [Електронний ресурс] / В. Купрійчук. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/4.pdf>.
6. *Мирська Т.* Діяльність відділу пластичних мистецтв у 1917-1918 роках / Т. Мирська // Вісник Київ. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Історія. – 1997. – Вип. 35. – С. 99-106.
7. *Нестуля О.* Культурна комісія при делегації України на мирних переговорах із Росією 1918 р.: хроніка діяльності / О. Нестуля. – Полтава, 1993. – 64 с.
8. *Сторчай О.* Художні твори Григорія Павлуцького на київських виставках 1910-х років / О. Сторчай // Образотвор. мистецтво. – 2013. – № 2. – С. 118-119 ; № 3. – С. 130-133.
9. *Телячий Ю.* Первый Всеукраинский съезд деятелей изобразительного искусства (1918 г.) / Ю. Телячий // Учен. зап. УО ВГУ им. П. М. Машерова. – Витебск, 2014. – Т. 17 – С. 39-43.
10. *Щербань Т.* Мистецтвознавці Українського наукового товариства та їхній внесок у науку, освіту, культуру [Електронний ресурс] / Т. Щербань // Вісник НАН України. – Київ, 2009. – № 11. – С. 45-55. – Режим доступу: http://dspase.nbu.gov.ua/bistream/handle/123456789/27146/17_Shcherban.pdf?sequence=1.

References

1. *Afanasiev V.* The researcher of Ukrainian art Grigoriy Pavlutskiy / V. Afanasiev // Narodna tvorchist ta etnografiya. – 2003. – № 4. – P. 13-22. – Retrieved from: <http://nte.ethnolog.org.ua/zmist/2003/N4/Art01.html> [in Ukrainian].
2. *Afanasiev V.* The section of arts of the Ukrainian scientific society in Kiev. – Retrieved from : http://librar.org.ua/sections_load.php?s=art&id=889&start=2 [in Ukrainian].
3. *Grigorieva T.* From the history of preservation of historical and cultural heritage of Ukraine: the Kiev society for the protection of ancient monuments and art / T. Grigorieva, O Denisenko. – Retrieved from: <http://history.ukma.kiev.ua/docs/journals/naukovi-zapysky/3/grygorieva-denysenko.pdf> [in Ukrainian]
4. *Denisenko O.* Grigory Pavlutskiy and his contribution to our team // Kraeznavstvo. – 1999. – № 1-4. – P. 115-118. – Retrieved from: http://histans.com/JournALL/kraj/kraj_1999_1/33.pdf[in Ukrainian].
5. *Kupriyichuk V.* Transformation transformation of the system of state management in the field of culture in the era of the Central Rada (March 1903 – April 1918) / V. Kupriyichuk. – Retrieved from: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/4.pdf>[in Ukrainian].
6. *Myrska T.* The activities of the Department of plastic arts in 1917 – 1918 years // Visnyk Kyiv.un-tu im.T.Shevchenka.Seriya: Istoriya. – 1997. – Vup. 35. – P. 99-106. [in Ukrainian].
7. *Nestulia O.* Cultural Commission of the Ukrainian delegation at the peace negotiations with Russia, 1918: a chronicle of activities / O. Nestulia. – Poltava, 1993. – 64 p. [in Ukrainian].
8. *Starchy O.* (2103). Artwork of Gregory Pavlickova at the Kiev exhibition of 1910-ies. / O.Starchy // Образотвор. mystetstvo. – 2013. – № 2. – p. 118-119 ; № 3. – p. 130-133 [in Ukrainian].
9. *Telyachyy Yu.* The First all-Ukrainian Congress of figures of the fine arts (1918) / Yu. Telyachyy // Uch. zap. UO VHU ym. P. M. Masherova. – Vitebsk, 2014. – Vol. 17. – p. 39-43. [in Russian].
10. *Shcherban T.* Critics of the Ukrainian scientific society and their contribution to science, education, culture // T. Shcherban // Visnyk NAN Ukrayiny. – 2009 – Vol.11. – p. 45-55. Retrieved from: http://dspase.nbu.gov.ua/bistream/handle/123456789/27146/17_Shcherban.pdf?sequence=1[in Ukrainian].

ОБЩЕСТВЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ Г. ПАВЛУЦКОГО КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СОЗДАНИЯ УКРАИНСКОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТРАНСТВА КОНЦА XIX – НАЧАЛА XX ВВ.

Богатикова Елена Вадимовна,

аспирантка специальности 26.00.01 – «История и теория культуры»,
Мариупольский государственный университет, г. Мариуполь

Рассмотрено участие Г. Павлуцкого в деятельности культурно-просветительских обществ Украины, которые функционирующих в конце XIX – начале XX столетия. Автором освещен его вклад в дело сохранения и возвращения культурных памятников в Украину. В работе также показан вклад ученого в создание искусствоведческих обществ в Киеве и их роли для украинской культуры.

Ключевые слова: Украинское научное общество, Киевское общество древностей и искусств, Историческое общество Нестора Летописца, Киевское общество охраны памятков и искусства, движение за сохранение памятков искусства.

**G. PAVLUTSKIY'S SOCIAL ACTIVITY AS AN INTEGRAL PART
OF THE UKRAINIAN CULTURAL SPACE CREATION OF THE LATE XIX – EARLY XX CENTURIES**

Bogatikova Elena, graduate student, Mariupol State University, Mariupol

The given study analyzes the participation of G. Pavlutskiy in the activity of the Ukrainian cultural and educational societies which functioned in the late XIX – early XX centuries. The author highlights his contribution to the preservation and return of cultural monuments into Ukraine. The paper presents the scientist's contribution to the creation of the artistic societies in Kyiv and their role for the Ukrainian culture.

Key words: Ukrainian scientific society, Kyiv society of antiquities and arts, Historical society of Nestor the Chronicler, Kyiv society for the protection of ancient monuments and art, monument protection movement.

UDC 061.22(477) «189/192»:292

**G. PAVLUTSKIY'S SOCIAL ACTIVITY AS AN INTEGRAL PART
OF THE UKRAINIAN CULTURAL SPACE CREATION OF THE LATE XIX – EARLY XX CENTURIES**

Bogatikova Elena, graduate student, Mariupol State University, Mariupol

The name of the talented Ukrainian scientist G. Pavlutskiy (1861-1924) for many years fell out of the field of view of researchers of the Russian scientific and cultural space of the turn of the century. Only in the early twenty-first century, when actively began to appear in works devoted to the formation and development of Ukrainian University science, art and artistic organization, etc., modern researchers began cautiously, laconic blow G. Pavlutskiy in their works. This causes the relevance of this study.

The purpose of the article the study of public activities of G. Pavlutskiy. Certain aspects of its Biograph devoted to the study of O. Denisenko, V. Afanasiev, O. Nestulia, O. Starchy, etc.

The article deals with G. Pavlutskiy's participation in Ukrainian cultural societies. The author underlines his work in the sphere of preserving and returning cultural inheritance into Ukraine. The scientist's work of creating art societies in Kyiv is stressed in this work. The author proves that G. Pavlutskiy's creative passion gave the opportunity not only to publish his scientific works but assisted his activity in scientific societies.

The scientist was a member of Moscow archeological society, Ukrainian scientific society, he was the head of Kyiv guarding of memorial society etc.

The author shows G. Pavlutskiy's participation in cultural society that was dealing with bringing valuable works of art back into Ukraine. The personal position of the scientist, concerning bringing back to Ukraine from Russia not only memorials of Ukrainian history and culture, but also general cultural possessions of the former empire is proved.

The author gives the facts testifying G. Pavlutskiy's being not only investigator of Ukrainian cultural inheritance, but a passionate creator, too. His participation in cultural life of the capital was exceptionally active. G. Pavlutskiy was widely known in art spheres as a profound professional. He not only created art sections in the Ukrainian Scientific society; he was also active participant of Ukrainian art's exhibitions. He inspired creation of numerous art societies in Kyiv as well. Being a founding member of Kyiv union of artists, G. Pavlutskiy took an active part in its exhibitions. In the concluding part the author points out G. Pavlutskiy's active social position.

Key words: The Ukrainian scientific society, Kyiv society of antiquities and arts, Historical society of Nestor the Chronicler, of the Kyiv society for the protection of ancient monuments and art, monument protection movement.

Надійшла до редакції 29.10.2016 р.

УДК 316.7(477)«1917/1920»(045)

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ІДЕОЛОГІЧНОЇ БОРОТЬБИ 1917-1920 РОКІВ

Давва Вікторія Вікторівна, аспірант кафедри
культурології та інформаційної діяльності,
Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
kiwi87@bk.ru

Визначається взаємозв'язок ідеологічної діяльності українських урядів доби Національно-демократичної революції 1917-1920 років із виникненням в українській культурі нових процесів та течій. Проаналізовано